

Grønn feminisme

Senterkvinnenes politiske plattform

Vedtatt på landsmøtet november 2020
[FIRMANAVN] [Firmaadresse]

Grønn feminisme

Grønn feminisme tar utgangspunkt i at alle skal være likeverdige og likestilte, og være aktive miljøbevisste mennesker som tar del i og tar ansvar for utviklingen av sitt eget lokalsamfunn. Grønne feminister tenker langsiktig og setter likeverd, fellesskap, økologi og bærekraft høyt.

Senterkvinnene ønsker at Norge skal spille en aktiv rolle for å sikre kvinner rettigheter og velferd i en stadig mer globalisert verden. Samfunnet skal legge til rette for at den enkelte får utnyttet sitt potensiale og fremme ordninger som bidrar til å rekruttere kvinner inn i politikk og næringsliv.

Senterkvinnenes mål er at vi skal ha et samfunn der alle skal ha mulighet for å bli inkludert og integrert. Likestilling og likeverd er fundamentet for å oppnå dette. Det er for mange som opplever at de ikke strekker til både på skole, i arbeidsliv, og i sitt eget liv. De som faller utenfor, er en sammensatt gruppe. Flere og flere familier lever under fattigdomsgrensen. Utenforskap, sosiale forskjeller og manglende integrering og inkludering gjør stor skade.

Senterkvinnene vil ha et samfunn som aksepterer og inkluderer alle mennesker uavhengig av alder, kjønn og kjønnsidentitet, seksuell legning, religion og etnisk bakgrunn. Alle skal ha mulighet til å delta og ha innflytelse på samfunns- og demokratiutviklingen.

Senterkvinnene er opptatt av å ivareta en god velferdsstat som sikrer gode tjenester nær folk, og som bidrar til gode lokalsamfunn. Derfor mener vi det trengs et storstilt løft i kommuneøkonomien for å sikre at kvaliteten på kommunale grunntjenester er gode og i henhold til nasjonale regelverk, kvalitetskrav og målsettinger.

Statlige satsinger som skal iverksettes i kommunal eller fylkeskommunal regi, må være fullfinansierte fra statlig hold, slik at tiltakene ikke medfører innskrenkinger i den lokale handlefriheten.

1. Bærekraftig framtid

Senterkvinnene vil at miljø og bærekraftig utvikling av naturressursene skal settes foran kortsiktige økonomiske hensyn. Senterkvinnene erkjenner at globale miljøproblemer er en følge av menneskeskapt klimaendring. Det skal arbeides for å minske den totale fossile energibruken, og energikildene skal i størst mulig grad være fornybar energi. Vi må vise politisk vilje og bidra til en kursendring raskt. Økt fotosyntese i skog, mark og i landbruk øker karbonbindingen. Senterkvinnene mener derfor at aktivt skogbruk er et viktig klimatiltak.

Senterkvinnene vil ha en matpolitikk som sikrer matsuverenitet - også i Norge. En viktig del av matsuvereniteten er et lands rett til å bestemme egen landbruks- og matpolitikk. Frihandel og nedbygging av grensekontroll fører til økt risiko for import av sykdom og mer bruk av antibiotika og plantevernmiddel. Senterkvinnene

ønsker ikke industrialisert matproduksjon, som har som mål å produsere mest mulig mat til lavest pris. Industriproduksjon tar lite hensyn til dyrevelferd, stress og fysiske smerter for dyrene.

Senterkvinnene støtter videreutvikling av urbant landbruk, både kommersielt (hagebruk, andelslandbruk, takfarmer osv.) og dyrking for eget bruk i hage og på balkonger. Dette kan øke vår nasjonale beredskap. Utbyggere oppfordres til å inkludere muligheter for kjøpere til å dyrke egen mat i felles drivhus og hager, og å øke bruk av solcellepanel og grønt tak på nybygg.

Senterkvinnene vil:

- vektlegge bevisstgjøring rundt miljømessig matproduksjon og satsing på kortreist mat
- sikre forbrukerne ren og trygg mat ved strenge regler for tilsetningsstoffer, rester av antibiotika og smittestoffer i maten
- fortsatt ha et frittstående og uavhengig mattilsyn som sikrer ren og trygg mat, med spesielt fokus på de langsiktige virkningene av tilsetningsstoffer i maten og i emballasje
- fortsette arbeidet med matmerking, både når det gjelder opprinnelse, innhold og miljø/klima. Dokumenterte positive egenskaper må kunne fremheves
- legge til rette for økt satsing på økologisk matproduksjon for å dekke etterspørselen etter norske økologiske matvarer
- arbeide for å redusere forbruket av usunn Fast Food og forbruk av sukker
- gå imot innføring av genmodifisert mat (GMO) og at genmodifisert mat ikke skal brukes ved produksjon av mat i Norge
- stoppe videre utbygging av ikke-påbegynte vindkraftanlegg i Norge, og heller ikke gi nye konsesjoner
- jordvern skal prioriteres og grunnlovsfestes
- at all matjord som bygges ned skal erstattes
- gå imot ytterligere innflytelse av EU/EØS-avtalen i norsk landbruk og mat
- gå inn for høy selvforsyning av trygg, lokalprodusert mat og trygge matsituasjonen i verden
- understreke at Norge som nasjon plikt til å opprettholde matproduksjon på areal i eget land og bære de kostandene produksjon av mat fører med seg
- ta inn miljø- og klimaperspektivet i all virksomhet, privat og offentlig og for hver enkelt innbygger
- arbeide for redusert bruk av plast
- legge til rette for at folk kildesorterer riktig og se avfall som en ressurs
- arbeide for å redusere bruken av atomkraft i verden, og ha ei langsiktig målsetting om å forby all bruk av atomkraft
- si nei til oljeboring i Lofoten/Vesterålen og Senja og Møre-blokkene og jobbe for varig vern
- vektlegge aktivt skogbruk med hogst og tett planting
- satse på forskning innenfor alternative energikilder som f.eks. solenergi og bølgekraft

- være restriktiv til scooterkjøring i utmark, men avgjøre lokalt tillatelse til nyttekjøring
- at Norge skal være pådrivere for å lage internasjonale avtaler for hvordan man best hjelper kvinner og barn i etterkant av naturkatastrofer
- foreta en gjennomgang av jordbruksavtalen med hensyn til fordelingen av midlene mellom små bruk og store bruk, kvinnelige og mannlige brukere.

2. Barne- og familiepolitikk

Senterkvinnene vil styrke familiepolitikken, og gi foreldre tid og rom til å være foreldre. En god familiepolitikk skaper god livskvalitet og et godt grunnlag for å være foreldre, og er viktig for å sikre trygge oppvekstvilkår for barn.

Familiepolitikk og likestillingspolitikk påvirker hverandre. Det skal være mulig å velge omsorg for barn eller pårørende, uten å miste viktige rettigheter som er knyttet til arbeidslivet.

Barnetrygden er et effektivt tiltak for sosial utjamning. Den har likevel blitt svekket gjennom mange år. Senterkvinnene vil beholde barnetrygden som en god og universell ordning, samt øke og prisjustere den.

Senterkvinnene ønsker å se nærmere på ordningen med foreldrepermisjon og vurdere andre virkemidler for å utjevne forskjellen i rettigheter ved svangerskap og fødsel mellom yrkesaktive og ikke yrkesaktive.

Betalt foreldrepermisjon er viktig for å sikre en god start for barnas liv, og bidra til likestilling mellomforeldrene. Ordninger tilpasset ulike livssituasjoner er viktig for å bidra til sosial og økonomisk utjamning. Senterkvinnene støtter en tredeling av foreldrepermisjonen, men ønsker en fleksibel og utvidet foreldrepermisjon der fars/medmors tid på 15 uker ikke går på bekostning av mors permisjonstid. Mor må sikres tilstrekkelig permisjonstid i forbindelse med barsel og det må legges til rette for amming i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger.

Utvidelsen av fedrekvoten er viktig for at fedre/medmødre skal utvikle en god og nær relasjon til sine barn fra fødselen av og i småbarnsårene, samt ta del i barnas oppvekst. Senterkvinnene mener imidlertid at de tre ukene før fødsel og de første seks ukene etter fødsel bør være øremerket barselpermisjon for mor til hvile, tilpasning til nye rutiner og ammestart.

Foreldre er de viktigste omsorgspersonene i barns liv. Dette gjelder uavhengig av om foreldrene bor sammen eller ikke. Barn har rett til kontakt med begge foreldre både før og etter samlivsbrudd. Senterkvinnene vil likestille foreldrene som omsorgspersoner, med samme rettigheter, men sikre at hensynet til barnets beste alltid skal veie tyngst i saker som barnefordeling og samvær.

Senterkvinnene vil:

- jobbe for en fleksibel og utvidet foreldrepermisjon der fars/medmors tid på 15 uker ikke går på bekostning av mors permisjonstid. Mor må sikres minimum 8 måneders permisjon

- 3 uker før fødsel og barseltida på 6 uker etter fødsel blir øremerket til mor og holdt utenfor beregning av mødrekvote
- jobbe for at permisjonsregelverket bedre kan ta hensyn til selvstendig næringsdrivende, arbeidstakere og studenter som rent praktisk ikke kan ta permisjon sammenhengende over lengre tid
- gi foreldre selvstendig opptjeningsrett til foreldrepenger
- fjerne aktivitetskravet ved uttak av fellesperiode for foreldrepenger
- at engangsstønaden økes til 125 000
- øke barnetrygden og beholde denne som en universell ordning uten behovsprøving eller beskatning
- holde barnetrygden utenfor ved beregning av sosialhjelp
- at kontantstøtten gis der en forelder er hjemme med barn inntil to år
- innføre en ordning med barselshjelp, som et gratis lavterskeltilbud til familier som får barn
- styrke og utvide ordningen med hjemmeassistent for praktisk hjelp i hjemmet for familier med stor omsorgsbyrde, eller som er i en midlertidig vanskelig situasjon
- forenkle søknadsprosessen og styrke retten til pleiepenger og omsorgslønn. Satsene må økes
- ha lengre stønadstid for overgangsstønad for enslige forsørgere
- gjennomføre en sosial boligpolitikk som gir alle mulighet til å eie egen bolig, eller leie bolig til en overkommelig pris ved å utvide rammene i Husbanken, etableringslånereglene og mer bruk av «fra leie til eie»- ordninger
- innrette bostøtteordningen slik at den når flere barnefamilier, ved blant annet å se på inntektsgrensene
- styrke ordningen med startlån
- det innføres skattefradrag for aleneboende f.eks. at bunnfradraget økes
- bedre de aleneboendes situasjon på boligmarkedet. Avgifter på avløp, vann, renovasjon og strøm fastsettes basert på forbruk
- ha ordninger som sikrer alle barn og unge lik mulighet til en aktiv fritid, uavhengig av foreldrenes økonomi
- styrke satsning på kurs og veiledning for foreldre ved samlivsbrudd
- likestille mor og far juridisk ved samlivsbrudd, og at avtalene som inngås ved samlivsbrudd først og fremst tar hensyn til barnets beste
- øke minimumstallet på antall obligatoriske timer med megling etter et samlivsbrudd
- styrke og forbedre familievernnet for å bistå barn og familier så tidlig som mulig
- styrke familievernkontorene og helsestasjonenes rådgivende funksjon for familien
- styrke familievernets samarbeid med domstolene i forbindelse med høykonfliktsaker

Barnevernet

Senterkvinnene ønsker et barnevern med høy kvalitet og tillit i befolkningen. Omsorg og oppdragelse er foresattes ansvar, og det er viktig at barnevernet har ressurser til å hjelpe familier som opplever utfordringer. Senterkvinnene ønsker hørere bemanning på helsestasjoner og familievernkontor, men også styrking av DPS, BUP og kommunenes tjenestetilbud innenfor psykisk helse for å hjelpe familier på et tidlig tidspunkt.

For å hindre at barn som utsettes for omsorgssvikt og overgrep ikke lever under forhold som skader deres utvikling og helse skal hensynet til barnets beste alltid være overordnet.

Der hvor tiltak fra det offentliges side er nødvendig, skal barnets beste være overordnet. Utsatte familier må få hjelp på et tidlig tidspunkt, for å unngå omsorgsovertakelser der det er mulig. Der omsorgsovertakelser blir nødvendige, skal løsninger i barnets familie/slekt eller nettverk alltid vurderes som første alternativ. Løsninger hvor søsken får bo sammen må prioriteres.

Barnevernstjenesten i sin nåværende form, både som kontrollør og hjelper, må gjennomgås med tanke på å unngå de ansattes dobbeltrolle. Det må vurderes om barnevernet skal deles i to hvor det blir klarere skiller mellom hjelper- og kontrollørrollen.

Det er et stort behov for flere fosterhjem, og Senterkvinnene mener kommunene må få et større ansvar for å rekruttere og følge opp fosterhjem. Fosterhjemmene må sikres stabilitet og økonomisk trygghet, god opplæring, veiledning og oppfølging. Fosterhjem er i dag oppdragstakere, og kontraktene er ofte på 1-2 år, og man jobber uten mange av rettigheter som ansatte har. Senterkvinnene ønsker å finne en løsning slik at fosterhjem kan få fast ansettelse.

Barn og unge som er i barnevernets omsorg har ofte store traumer og derfor store og sammensatte behov. Senterkvinnene mener at samarbeidet mellom barnevern, helse, skole, barnehage og kultur må styrkes for å ivareta barnets behov. Senterkvinnene vil utvikle anbudssystemet og konkurranseutsettingen av de grunnleggende og bærende tjenestene i barnevernssektoren.

Norge har, sammenlignet med andre land, få fosterhjem som adopterer fosterbarn. Årsaken til dette er sammensatt, men ofte handler det om at fosterforeldre mister støtteapparatet og inntektene sine ved å adoptere, slik er det ikke i andre land. Senterkvinnene ønsker å se på løsninger som sikrer fosterhjemmene hjelp og økonomisk trygghet ved adopsjon, da dette vil gi barna en stabilitet, trygghet og tilhørighet som varer livet ut.

Senterkvinnene vil:

- utrede en ny samarbeidslov for å sikre barn og unge helhetlige og tverrfaglige tjenester
- at barnevernstjenester i hovedsak skal drives av offentlige og ideelle virksomheter

- gi kommunene ressurser til å sørge for et godt ettervern til fylte 25 år generelt og 30 år ved særskilte behov
- gi kommunene et større ansvar for å rekruttere og følge opp fosterhjem
- gjennomføre en barnevernsreform hvor ansvar og oppgaver blir delt mellom kommune og fylke
- sikre fosterfamilier god opplæring og veiledning slik at de kan ivareta barnas behov, og bidra til å sikre barnas medbestemmelse og medvirkning
- utrede muligheten for at fosterhjem kan få fast ansettelse
- sikre fosterfamilier faglig støtte og kunnskap i samarbeidet med biologisk familie, og i arbeidet med å legge til rette for barnets språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn
- styrke helsestasjonene, familievernkontorene, DPS, BUP og kommunenes tjenestetilbud innen psykisk helse.
- styrke samarbeidet mellom barnevernet, BUP, helse, PPT, skole og barnehage.
- drive aktiv forebygging, og på den måten redusere bruken av tvang i barnevernet.
- legge bedre til rette for fosterhjem som tar imot søsken
- styrke barnevernets flerkulturelle kompetanse
- utrede om barnevernet er beste instans for å følge opp biologiske foreldre på best mulig måte i prosessen etter en omsorgsovertakelse

3. Barn og unge

Et godt barnehagetilbud og den norske fellesskolen er et viktig grunnlag for et godt samfunn, der barn og unge lærer, leker og mestrer sammen uavhengig av kulturell, språklig eller økonomisk bakgrunn. SFO skal være et supplement til skolens undervisningstilbud.

Senterkvinnene mener at vi må legge til rette for at barn og unge er fysisk aktive. Gode tilbud om fritidsaktiviteter i tillegg til fysisk aktivitet i skoletiden er viktig.

Barnehagene

Barnehagene skal bygge på en grunnleggende respekt for barndommens egenverdi, men også bidra

til en meningsfull oppvekst. Dette må gjelde uavhengig av barnets funksjonsnivå, bosted og den

bakgrunnen barnet har sosialt, kulturelt og etnisk. Senterkvinnene mener læring i barnehagen må skje på barnas egne premisser og først og fremst gjennom lek.

Senterkvinnene vil:

- legge til rette for løpende barnehageopptak innen 2025, slik at alle får reell rett til barnehageplass fra fylte 1 år
- sikre at det finnes barnehagetilbud med fleksible åpningstider, tilpasset ulike familier- og arbeidssituasjoner, innenfor alle bo- og arbeidsmarkedsregioner

- det skal være frivillig å benytte barnehagetilbudet
- barnehager skal i hovedsak drives av det offentlige
- det skal være mer forskning og fokus på barnehagehverdagen til de minste barna

SFO

SFO skal være et sted for fri lek og samvær og kulturelle og fysiske aktiviteter. Senterkvinnene vil ikke gjøre SFO til en obligatorisk del av skoledagen og mener at SFO bør være et tilbud alle familier har mulighet til å benytte seg av.

For alle barn gir det å være på SFO språktrening, noe som særlig minoritetsspråklige barn kan ha nytte av. SFO med aktivitetstilbud i kommunen kan være gode supplement.

Senterkvinnene vil:

- SFO-tilbudet må få et kvalitetsløft, gjennom økt krav til organisering, aktivitetstilbud og pedagogisk innhold
- stille krav til innholdet og aktiviteter i SFO
- at SFO-ledere skal ha pedagogisk kompetanse
- stille krav til bedre foreldremedvirkning
- at SFO fortsatt skal være et frivillig tilbud som utformes lokalt. Skoleeier skal ha ansvar for forsvarlig bemanning, kvalifisert personale og tilfredsstillende arealer
- utvikle SFO som et fritidstilbud, ikke som en forlengelse av skoledagen
- innføre gratis kjernetid for lavinntektsfamilier i SFO
- ha ordninger for søskenmoderasjon i SFO og oppfordre kommunene til å ha søskenmoderasjonsordning for familier med barn i både barnehage og SFO
- at «assistentressurs» for elever med spesielle behov også skal gjelde for SFO
- sørge for at andre aktivitetstilbud i kommunen, som kulturskole, kan innlemmes i SFO-tiden og at det legges til rette for et økt samarbeid med frivillige organisasjoner, for eksempel idrettslag, uten at dette går på bekostning av aktiviteten i frivillige organisasjoner

Grunnskolen

Senterkvinnene mener en sterk fellesskole er viktig. Gode, felles møtearenaer er viktig, og barneskolen er kanskje den viktigste møteplassen.

Trivsel, trygghet og mestring er grunnleggende forutsetninger for læring. Alle elever skal trives i skolen slik at de kan utnytte sitt potensial for læring og utvikling.

Det er gjennom flere år skjedd en vridning i den norske skolen i retning av mer målstyring. Dette øker stress, og har ikke gitt økte resultater. Lærepresset starter tidligere og tidligere, noe som gjør at barndommen utfordres.

Senterkvinnene vil:

- ha større lærertetthet i grunnskolen

- få tilbake lekens naturlige plass i læreprosessen for de yngste elevene og prioritert tid til fri lek og innlæring gjennom lek i småskolen
- evaluere seksårsreformen
- opprettholde familiens valgfrihet ved å gå imot innføring av heldagsskole
- redusere testregimet i den norske skolen
- gå imot innføring av karakterer på barneskolen
- gå inn for etablering av et sunt skolemåltid og gjeninnføre ordninger med frukt og grønt i grunnskolen
- koordinere leksehjelptilbudet med mulighet for skoleskyss
- evaluere leksehjelpordningen
- ha et restriktivt regelverk for etablering av privatskoler, slik at kommunens muligheter til å opprettholde og videreutvikle det offentlige skoletilbudet ikke svekkes
- at utgifter til skoleskyss også tas med i regnestykket ved endring av skolestruktur
- sikre et kvalitativt godt tilbud i morsmålsundervisning for elever i grunnopplæringen
- øke andelen faglærere i Mat og helse-faget, og utvide timetallet på faget
- at ingen elever skal måtte bytte skole på grunn av mobbing, hverken mobber eller mobbeoffer
- ha flere miljøarbeidere i skolen for å bedre skolemiljøet
- styrke skolehelsetjenesten i grunnskolen og gi elevene god tilgang til helsetjenester/helsesykepleier og skolepsykolog
- styrke kvaliteten på seksualitetsundervisningen i norsk skole
- igangsette forebyggende tiltak mot vold og overgrep allerede fra barnehagen
- håndheve forbud mot kroppsfiksert og seksualisert reklame rettet mot barn og ungdom
- ha holdningsskapende kampanjer når det gjelder vold og kriminalitet i film og spill
- sikre at grensesetting, gjensidig respekt og sunne holdninger til egen og andres kropp blir en sentral del av læreplanenes tverrfaglige tema «Folkehelse og livsmestring»
- styrke barn og unges medbestemmelsesrett og kunnskap om demokrati gjennom elevrådsarbeid og ungdomsråd
- at skolen intensiverer sitt bidrag i arbeidet for å gjøre arbeidslivet mindre kjønnsdelt
- at skolens teoretiske fag i størst mulig grad bruker praktiske tilnærminger til faget
- styrke rådgivertjenesten slik at elevene blir i stand til å gjøre gode valg i videre utdanningsløp

4. Helse og velferd

Forebyggende helsearbeid er den beste måten å møte utfordringene innen helse- og sosialsektoren. Vi mener at anbud, bestiller/utfører-modellen og stykkprisfinansiering er lite egnet i omsorgssektoren. Det er et offentlig ansvar å gi

alle et likeverdig tilbud av helsetjenester uavhengig av diagnose, bosted eller personlig økonomi og kjønn.

Senterkvinnene ønsker et sterkt offentlig helsevesen som gir tilbud til alle. Nærhet til helsetilbud på alle nivå er viktig. Senterkvinnene ønsker en desentralisert sykehusstruktur med lokalsykehus som en fullverdig del av spesialisthelsetjenesten. Det må sikres nærhet til behandlingstilbud med akutfunksjoner og fødetilbud. En god eldreomsorg er særlig avhengig av god samhandling mellom primær- og spesialisthelsetjenesten, og derfor avhengig av nærhet til tilbud.

Seksuell og reprodutiv helse og rettigheter (SRHR) handler blant annet om å kunne bestemme om og når man vil ha barn, om å ha informasjon og tilgang på sikker, moderne og billig prevensjon, om rett til abort og om rett og mulighet til å praktisere sin legning uten straffeforfølgelse eller fordømmelse. For Senterkvinnene er det viktig å se oppfølgingen av den gravide, det nyfødte barnet og den nye familien i sammenheng.

Skjæringspunktet mellom det som er teknisk mulig og det som er etisk forsvarlig er utfordrende. Mange dilemmaer oppstår i forbindelse med at familien får barn. Senterkvinnene ønsker ikke et "sorteringsamfunn", samtidig ser vi at familier blir satt overfor svært vanskelige valg hvis de får vite at barnet de venter kan ha alvorlige sykdommer eller funksjonshemming.

Senterkvinnene vil:

- opprettholde dagens akutttilbud i hele landet og at fødetilbud skal være tilgjengelig i rimelig nærhet uansett hvor du bor
- intensivere forskning på kroniske lidelser og sykdommer som rammer kvinner (som hjerte-kar, gynekologi, ME, migrene)
- at alle kvinner skal ha rett på god og nøytral veiledning i forbindelse med abort
- styrke den kommunale jordmørtjenesten og styrke følgetjenesten til sykehus for fødende med mer enn 1 times reisevei
- sikre ambulansetjenesten i hele Norge, inkludert lufttransport/ambulanshelikoptre
- gå imot legers rett til å reservere seg mot henvisning til abort eller foreskrive prevensjon
- at der alvorlig sykdom eller skade på fostret blir avdekket skal familien få god veiledning i hvilke rettigheter og muligheter de/barnet har om de velger å føde barnet
- gå imot fosterreduksjon ved flerling-svangerskap uten komplikasjoner
- øke kunnskapen om fødselsdepresjon, slik at en eventuell diagnose stilles og, nødvendig hjelp tilbys
- at helsesykepleier skal ha hovedansvar for å følge opp det nyfødte barnet ved helsestasjonen, også i barseltiden
- at hjemmebesøk av helsesykepleier innen to uker etter fødsel gjennomføres over hele landet. Besøk av jordmor kan tilbys som et supplement
- gå imot bruk og forskning på befrukta egg, fostervev og aborterte fostre hos mennesket

- ha en restriktiv politikk når det gjelder bruk av stamceller og genteknologi, men åpne for unntak når det gjelder diagnostikk for alvorlige, livstruende sykdommer
- at fostervannsdagnostikk, som nå, bare skal tilbys risikogrupper
- ha en restriktiv bruk av DNA-opplysninger i offentlig virksomhet og forbud mot bruk av slike opplysninger i kommersiell virksomhet
- at det skal satses på velferdsteknologi for å sikre trygghet og god oppfølging i eldreomsorgen
- ikke gå inn for aktiv dødshjelp
- støtte arbeid som bidrar til å stoppe kjønnslemlestelse
- få flere til å si ja til organdonasjon gjennom informasjon og aksjoner

5. Bekjempelse av vold og overgrep

Fysiske og psykiske overgrep er et hinder på veien mot målene om likestilling, utvikling og fred. Vold mot kvinner både krenker, svekker og opphever kvinners mulighet til å bruke sine menneskerettigheter og fundamentale friheter. Barn som er utsatt for eller vitne til vold er spesielt utsatt og må få kvalifisert hjelp.

Bekjempelse av trafficking må først og fremst skje ved hjelp av internasjonalt samarbeid, men om jentene/kvinnene har kommet til Norge skal de ha krav på hjelp og støtte for å komme ut av det.

Voldtekt er Norges største voldsproblem. Samfunnet må ta i bruk et mangfold av virkemidler innenfor alle sektorer for å ansvarliggjøre overgripere, samt forebygge voldtekt. Et nært samarbeid mellom kommune og politi kan forebygge og bekjempe kriminalitet og øke befolkningens trygghet. Senterkvinnene vil endre lovverket slik at sex uten samtykke er voldtekt i tråd med menneskerettighetene. Målet må være å sette mer søkelys på overgripers handlinger, og ha mindre fokus på fornærmedes atferd.

Senterkvinnene vil:

- at politiet sikres tilstrekkelig kompetanse til at seksuallovbrudd etterforskes med tilstrekkelig kvalitet og effektivitet
- øke kompetansen til politi, påtalemyndighet og dommere som jobber med voldtekstutsatte
- endre lovverket, etter modell fra blant annet Sverige, slik at sex uten samtykke er voldtekt
- opprettholde et desentralisert krisesentertilbud i alle fylker og unnta krisesentersekretariatet fra anbudsreglementet
- opprettholde sexkjøpsloven
- sikre bedre og alderstilpasset seksualundervisning der fokuset blir satt på å forstå og respektere egne og andre sine grenser
- at politiets kompetanse og kapasitet på voldtektssaker og overgrepssaker bedres slik at saksbehandlingstiden reduseres og kvaliteten på etterforskningen bedres
- at kvinner som vitner i alvorlige straffesaker, som menneskehandel og trafficking skal kunne gis permanent opphold i Norge

- gå inn for opprettholdelse av 3-årsregelen, som sikrer at kvinner som går ut av voldelige forhold sikres opphold etter 3 år
- gå imot barneekteskap og tvangsgifting, og arbeide for at kvinner får bedre rettsvern ved tvangsgifting
- gi hjelp til utdanning for kvinner i alle land
- arbeide for et internasjonalt regelverk til bekjempelse av prostitusjon og trafficking
- at arbeidet for å ta de som står bak menneskehandel intensiveres
- at bistandsarbeid etter en katastrofe må fokusere på at kvinner og barn er særlig utsatt for menneskehandel og trafficking
- øke bruken av omvendt voldsalarm. Personer som blir idømt besøksforbud må også bli idømt plikt til å gå med omvendt voldsalarm/fotlenke

6. Likestilt arbeidsliv og muligheter til utdanning

Mange mener at likestillingen i Norge har kommet så langt at det ikke er behov for spesielt fokus på utfordringer basert på kjønn. Forskning viser at dette ikke stemmer. Fremdeles har vi et sterkt kjønnsdelt arbeidsliv. Senterkvinnene mener at det må målrettet arbeid til for å endre dette.

Samfunnet skal legge til rette for at den enkelte får utnyttet sitt potensial og fremme ordninger som bidrar til å rekruttere kvinner inn i politikk og næringsliv og menn inn på tradisjonelle kvinnearenaer.

I dagens samfunn er evnen til omstilling viktig for alle i yrkeslivet. Spesielt for kvinner kan det være utfordrende å skaffe seg relevant utdanning og arbeid, samtidig som man skal kunne bo over hele landet. Deltidsstudier og fjernundervisning er viktige bidrag for å løse denne utfordringen.

Reell likestilling krever et arbeidsmarked på kvinners vilkår. Lik lønn for arbeid av lik verdi har lenge vært et grunnleggende prinsipp, og det må snarest gjennomføres i praksis.

Kvinner som blir utsatt for mobbing og uønsket seksuell trakassering i arbeidslivet på grunn av sitt kjønn, må ha bedre sikkerhetsnett.

Senterkvinnene vil:

- opprette en likelønnsnett
- gi personer med alvorlige diagnoser, som er under aktiv behandling, nødvendig fleksibilitet når det gjelder sykemeldingens lengde og gradering, bedre mulighet for arbeidsnærvær og økonomisk sikkerhet i behandlingsperioden ut over ett år
- likestille tredelt turnus i helsesektoren med skiftarbeid i industrien
- øke lønnstillegg for ubekvem arbeidstid (kveld, natt, helg og helligdager) innen helse og omsorg
- at kvinner i arbeidslivet ikke skal miste muligheter og rettigheter på grunn av svangerskap og fødsel. Diskriminering av gravide i arbeidslivet må synliggjøres og få konsekvenser for arbeidsgiver

- legge til rette for en heltidskultur slik at alle som ønsker det, skal ha rett til heltidsarbeid
- legge til rette for arbeidstidsreformer for kvinner og menn som gir plass til omsorgsarbeid
- endre regelverket slik at yrkesskadeerstatning blir tilpasset alle yrker. Belastningsskader må regnes som yrkesskade
- at kvinners erfaring og kompetanse i større grad må bli regnet inn i realkompetansen til utdanning og arbeidsliv
- sikre økonomisk trygghet for alle gjennom allmenngjøring av tariffavtaler
- videreføre sykelønnsordningen på dagens nivå og forbedre den for selvstendig næringsdrivende
- arbeide for at kvinner skal få en like selvfølgelig plass i skogbruket og jordbruket som menn, og jobbe for økt rekruttering til skogbruket og jordbruket
- legge til rette for utdanningsopplegg for enslige forsørgere
- stimulere kvinner til forskning, bl.a. gjennom mentorordninger
- legge til rette for ettårig kurs i landbruksfag for de som skal overta gård i voksen alder, med mulighet for deltidstudium
- iverksette et omfattende program for bygging av ikke-kommersielle utleieboliger og studentboliger
- øke stipendiene, og studielån skal være rentefrie og indeksreguleres. Ingen skal betale mer enn de har lånt
- arbeide for etablering av flere desentraliserte utdanningsløp
- at de som vil skape sin egen arbeidsplass skal få råd og etablererveiledning, og det skal være muligheter for etableringsstøtte
- utvide rammen i Husbanken, utvide etableringslånereglene, samt øke bruken av «fra leie til eie»-ordningen
- satse på forskning og prosjekter som fokuserer på å bidra til likeverdighet og gir kunnskap om forskjeller på kjønn
- styrke Likestillings- og diskrimineringsombudets rolle
- gjeninnføre en egen likestillingslov
- arbeide for at ledergrupper i direktorater, statlige etater og selskaper der staten har eierandel, skal bestå av minst 40 % av begge kjønn. Kvotering kan tas i bruk for å nå dette målet
- arbeide for at begge kjønn skal være representert med minst 40 % av lederne på de øverste nivåene i staten
- styrke innsatsen for å rekruttere flere menn til helse- og omsorgsfagene og lærerutdanninga
- se på mulighetene for at andre omsorgspersoner nær barnet kan overdra sykedager ved barns sykdom

7. Et kontrollert arbeidsliv

Senterkvinnene er sterkt bekymret for situasjonen i det norske arbeidsmarkedet. Den ukontrollerte arbeidsinnvandringen, kombinert med det svarte arbeidsmarkedet, er i ferd med å skape en underklasse i Norge, og undergraver

velferdsstaten. Vi ser at faglige rettigheter undergraves, og muligheten for å sikre jevnbyrdige forhold mellom arbeidstakere, i og mellom ulike yrkesgrupper i Norge svekkes. Det er også slik at norske ungdommer i mindre grad velger et framtidig håndverksyrke, spesielt i de bransjer som er sterkest rammet av den høye EØS-innvandringa. Dette gjør det også vanskeligere å integrere flyktninger på arbeidsmarkedet.

Senterkvinnene vil:

- erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU
- gå ut av Schengen-samarbeidet og gjeninnfører nasjonal grensekontroll
- styrke grensekontrollen og tolletaten
- gjeninnføre overgangsordninger for arbeidskraft fra EU-land til nye løsninger er på plass
- styrke politiets, arbeidstilsynets, skatteetatens og NAVs arbeid mot svart arbeid og annen arbeidslivskriminalitet
- gi amnesti til arbeidstakere som melder fra om bedrifter som bruker svart arbeidskraft, slik at de kan melde fra til myndighetene uten fare for straffeforfølgelse
- sørge for å gjøre informasjon om regelverket i norsk arbeidsliv, ansattes rettigheter og plikter enklere tilgjengelig
- gå imot forslag som svekker flyktningers lønns- og arbeidstakerrettigheter

8. God offentlig velferd

Senterkvinnene er opptatt av hvordan det offentlige møter enkeltmennesket. Det å redusere unødig byråkrati, forenkle offentlig språkbruk og skjemaer, og sørge for at enkeltpersoner blir sett og møtt på en god måte i kontakten med det offentlige er viktig.

Senterkvinnene vil:

- evaluere pensjonsordningene med hensyn til hvilken effekt den har for kvinner
- sikre etterlattepensjonen
- gå inn for en frivillig deling av pensjonsinntektene for ektefeller i felles virksomhet for perioden 1967 - 86, slik at også disse kvinnene kan sikre sin sosiale situasjon som individ og selvstendig næringsdrivende
- ha et desentralisert NAV med kompetanse, tjenester og økt beslutningsmyndighet på det enkelte lokalkontor. Regelverket må åpne for fornuftige, lokale tilpasninger
- sikre at NAV-kontorene er tilgjengelige, også for fysisk oppmøte, gjennom tilstrekkelig åpningstid
- at hovedregelen skal være at både saksbehandling og oppfølging skjer fra det lokale NAV-kontoret
- ha et mer fleksibelt NAV-regelverk og bedre samhandling mellom NAV, kommuner og fylkeskommuner for å hindre at brukere faller mellom flere stoler
- forenkle skjemaer og regelverk både i form, språk og innhold
- øke kompetansen til NAV-ansatte for å hjelpe folk ut i arbeid

- øke trygdesatser slik at ingen blir sosialklienter når de mottar uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger
- jobbe for smidigere overganger mellom ordninger, der behovet for inntektssikring og det å motivere folk til å være i arbeid kombineres
- ha god og kvalifisert oppfølging av ungdommer som ikke har fullført videregående skole, og som ikke har arbeid
- endre samordningsloven slik at offentlig tjenestepensjon ikke reduseres ved arbeid utover pensjonsalder
- gjeninnføre praksisen med at trygdeoppgjørene legges frem som egen sak for Stortinget og gi organisasjonene forhandlingsretten tilbake
- endre reguleringsprinsippet for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrukket 0,75 pst. til faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisutvikling
- forbedre pensjonsordningene for selvstendig næringsdrivende
- at det etableres incentiver som gjør det mulig for bedrifter og offentlige virksomheter å opprette deltidsstillinger beregnet på uføretrygdede som vil prøve seg i arbeidslivet
- at tilbyderne av omsorgstjenester i form av «Inn på tunet»-tilbud og tilsvarende forebyggende tiltak skal sikres trygge og forutsigbare rammevilkår.

Fri rettshjelp

Likhet for loven er en sentral forutsetning for rettsstaten og for et velfungerende demokrati. Fri rettshjelp har som formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig betydning. De økonomiske vilkårene for rettshjelp i Norge har blitt kritisert av FNs menneskerettighetskomité. Fri rettshjelp er viktig som en rettsikkerhetsgaranti som kan medvirke til at flere uavhengig av økonomiske forutsetninger gis mulighet for rettshjelp. Fri rettshjelp skal være en sosial støtteordning som skal motvirke de økende økonomiske forskjellene i samfunnet. Skal man ha reelle mulighet til å ivareta sine rettigheter, må ordningen omfatte langt flere enn de som får innvilget fri rettshjelp i dag.

Senterkvinnene vil:

- at fri rettshjelp må utvides til å gjelde flere områder
- at fri rettshjelps-ordningen må endres slik at den sikrer at den blir mest mulig rettferdig, målrettet og effektiv

9. Like muligheter for alle mennesker i alle land

Internasjonal solidaritet er en helt grunnleggende verdi. Retten til mat og rent vann, fravær av krig og utjevning mellom verdens innbyggere ligger til grunn for bevegelsens internasjonale politikk. Der folket lider, lider kvinnene og barna mest. Senterkvinnene vil særlig arbeide for likestilling og kvinnehelse i alle deler av verden.

Senterkvinnene vil:

- at Norge skal føre en internasjonal politikk som prioriterer likestilling, utdanning, landbruk og helse
- jobbe for å få fram sammenhengen mellom bedre familieplanlegging, mer bærekraftig folketallsutvikling og stabil økonomisk vekst
- arbeide for at kvinner over hele verden får rett til å foreta egne valg og bestemme over sine egne liv, og la sin stemme bli hørt.
- arbeide globalt for kvinners grunnleggende rett til mat, matproduksjon og jordeiendom
- støtte opp om ordningen med nettverkskreditt for kvinner både nasjonalt og internasjonalt
- fremme internasjonal lovgivning for allemannsrett til naturressurser
- jobbe for å sikre kvinner tilgang på kunnskap om helsemessige, miljømessige og økonomiske fordeler ved amming, og påby internasjonale selskaper som selger morsmelkerstatning å opplyse om dette i sin markedsføring
- arbeide for et regelverk som pålegger norske selskap å overholde norske arbeidsrettigheter også ved etablering i utlandet
- arbeide for at de etiske retningslinjene som styrer investeringene til Statens Pensjonsfond Utland tydeliggjøres, slik at man kan være trygg på at investeringene ikke påfører andre mennesker skade
- at bruk av det norske forsvaret i internasjonale oppdrag skal være begrunnet i FN-vedtak.
- arbeide for fred og kjempe mot at ødeleggelsesvåpen blir brukt mot sivile i krigskonflikter
- at det skal legges til rette for at flere kvinner går inn i forsvaret
- gjennomføre forsøk med kjønnsnøytral samfunnstjeneste som et alternativ til militær førstegangstjeneste
- følge opp FNs resolusjon nr. 1325 fra 2000 (om kvinner, fred og sikkerhet) som stadfester kvinners viktige rolle i forebygging og løsning av konflikter
- følge opp resolusjon 1829 fra 2008 (om vold mot kvinner), som definerer vold og seksuelle overgrep mot kvinner i krigsområder som en krigsforbrytelse
- at Norge skal nedlegge veto mot EU-direktiv når disse truer hensynet til folks trygghet for arbeid, helse, miljø og sikkerhet

10. Flyktningpolitikk

Flukt fra krig og fattigdom fører mange familier til Norge. Det er viktig at vi legger til rette slik at de som er nye i landet blir godt inkludert og integrert.

For kvinner kan integrering i det norske samfunnet være vanskeligere enn for menn. Mange kommer fra kulturer der kvinner har andre kjønnsroller. For mange kvinner viser det seg også å være vanskelig å få arbeid til tross for aktiv arbeidssøking. Det er først og fremst gjennom aktivitet utenfor hjemmet at kvinner kan lære om det norske samfunnet.

Senterkvinnene vil:

- at alle skal ha rett til å få mulighet til å søke asyl

- at det etableres en minstenorm for hvilke tilbud som gis familier i asylmottak
- at det psykososiale helsearbeidet overfor flyktningbarn som trenger hjelp til å bearbeide opplevelser fra hjemlandet eller flukten styrkes
- at asylbarn som har vært i Norge mer enn 5 år gis amnesti, deretter må regelverket klargjøres slik at alle heretter gis lik behandling
- gå imot en regel som gir beskyttelse kun til fylte 18 år og at det etter 18-årsdagen skal foretas en ny vurdering om personen fyller vilkårene for beskyttelse eller opphold i Norge på annet grunnlag. En slik regel vil skape uvisshet og utrygghet og vil være en stor belastning i tiden som mindreårig
- gi asyl til kvinner, homofile og personer med annen kjønnsidentitet som forfølges på bakgrunn av kjønn og/eller legning
- gå imot underholds krav og krav om 4 års arbeid eller utdanning i Norge før familie gjenforening kan finne sted
- at frivillige organisasjoner som arbeider med inkludering av flerkulturelle barn og unge prioriteres ved fordeling av offentlige tilskudd
- at det skal trekkes i utbetalt støtte til personer som ikke deltar i introduksjonsprogrammet
- tilføre ekstra ressurser til skolene for å fremme integrering av fremmedspråklig
- se introduksjonsloven og opplæringsloven i sammenheng. Innvandrere må i større grad få lære norsk samtidig som de får praksisplass i arbeidslivet
- at alle skal oppfordres til å ta utdanning og søke arbeid, det er viktig å finne fram til flere utdannings- og arbeidsrettede virkemidler for å oppnå dette
- få innvandrerkvinner aktivt med i nærmiljø og lokalsamfunn, ved å etablere fadderordninger, naturlige treffsteder og aktiviteter for kvinner
- innføre fadderordninger for å bygge sosialt nettverk for den enkelte flyktning. Sosialt nettverk har stor betydning i prosessen med å finne seg til rette i det norske samfunnet og lære seg norsk
- bruke lønnstilskudd som virkemiddel for å få flyktninger inn på arbeidsmarkedet.
- at kommunene selv skal få velge om de vil bosette flyktninger, uavhengig av kommunestørrelse
- at kommunene kompenseres fullt ut for de som bosettes
- at Norge skal ta sin andel av flyktninger fra flyktningleirer etablert som følge av felles-europeisk politikk
- at Norge skal bidra til at også kandidater som allerede er vurdert til å ikke å ha rettmessig krav om opphold innen Dublinavtalens virkeområde skal få humanitær hjelp i flyktningleirer etablert som følge av felles-europeisk politikk